

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-15>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ПОГЛЯДАХ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО: СУЧАСНА ПРАКТИКА

Лохвицька Л. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти,
заступник декана з наукової роботи
факультету історичної і соціально-психологічної освіти
Університет Григорія Сковороди в Переяславі*

Дубовець О. М.

*магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта»
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав, Київська область, Україна*

Сучасні зміни, що відбуваються в українському суспільстві, неминуче відображаються на реалізації завдань освітньої галузі і, передусім, її першого складника – дошкільної освіти. Зокрема, відповідно до ухваленої нової редакції Базового компонента, що є Державним стандартом дошкільної освіти, окреслено ключові компетентності за освітніми напрямками: «Особистість дитини» і «Дитина в соціумі», якими визначено рівень морального зростання дошкільника [1]. Педагоги закладів дошкільної освіти мають забезпечити формування в дітей дошкільного віку моральної самосвідомості на основі прийняття ними моральних цінностей, «домагання визнання чеснот», почуття «обов'язку перед іншими людьми, <...> честі на гідності інших людей», здатності «співпереживати та співчувати їм» [там само, с. 7, 17].

Неоціненні поради щодо забезпечення морального виховання дітей знаходимо в педагогічній спадщині видатного українського педагога В. Сухомлинського, який неодноразово підкреслював, що культивування моральності найефективніше відбувається тоді, коли дорослі власною поведінкою продукують вияви моральних якостей. Учений стверджував, що серед найважливіших важелів – людська любов, яка залежить від тих стосунків, які складаються між дітьми та дорослими: «... люблячи своїх дітей, учить їх любити вас» [5, с. 205]. Отже, на думку В. Сухомлинського, моральне виховання буде

успішним за умови створення мікроклімату довіри, взаємодопомоги і взаєморозуміння. Взявши за основу окреслений постулат, схарактеризуємо сутність психолого-педагогічного супроводу морального виховання дошкільників у сучасній практиці освітнього процесу закладів дошкільної освіти.

Психолого-педагогічний супровід морального виховання дітей дошкільного віку передбачає розробку і застосування системи психолого-педагогічних засобів з метою забезпечення морального зростання кожної особистості. Задля цього педагогам необхідно враховувати особливості морального розвитку дитини, її моральні потреби, запити тощо. Завдання здійснення психолого-педагогічного супроводу морального виховання дітей викладено в парціальній програмі «Скарбниця моралі», у якій зазначено, що доречним є застосування різноманітних технологій, методів і прийомів щодо організації освітнього процесу [2]. З-поміж останніх значну увагу відведено використанню художніх творів В. Сухомлинського. Їх перелік, а також методичний коментар стосовно запропонованих дошкільникам запитань для обговорення змісту і проведення полілогу, запропоновано в книжці для читання дітям «Моральна пектораль» [4]. Таким чином, за нашим розумінням, психолого-педагогічний супровід щодо реалізації поставлених завдань спрямовується на забезпечення морального розвитку дитини й організацію процесу її морального виховання в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Мета проведеного наукового пошуку полягала в створенні сприятливих психолого-педагогічних умов, за яких дитина має виступати суб'єктом власної діяльності морального змісту. Основним засобом – використання художніх творів морального спрямування В. Сухомлинського, їх обговорення і аналіз із дітьми старшого дошкільного віку. Експериментальна база – Клесівський ДНЗ № 2 «Ясочка» смт Клесів Сарненського району Рівненської обл. Головним постулатом започаткованого дослідження були наукові ідеї В. Сухомлинського про те, що найважливішим завданням виховання є вплив на пробудження і розвиток у дітей кращих моральних почуттів [5]. Методика проведення формувального етапу експерименту, запланованого на 2020–2021 н. р., передбачала укладання системи використання творів В. Сухомлинського відповідно до реалізації завдань програми з морального виховання [2]. Пропонуємо стисло її опис (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Система використання художніх творів В. Сухомлинського
в психолого-педагогічному супроводі морального виховання дітей
(на прикладі старшої групи)**

Місяць	Тема місяця	Мета	Художні твори В. Сухомлинського
Вересень	Давай будемо дружити	Формувати доброзичливе ставлення до однокласників, повагу до їхніх прав та інтересів на основі дотримання норм моралі	«Через потік», «Лялька під дощем», «Хай я буду ваша, бабуся», «Списав задачу», «Яблуко в осінньому саду», «Найласкавіші руки»
Жовтень	Доброта – найвища чеснота	Стимулювати робити правильний моральний вибір, що є передумовою моральних вчинків	«Як котові соромно стало», «Як зайчик грівся взимку проти Місяця», «Лялька під дощем»
Листопад	Вчимося ввічливості	Спонукає до вживання в активному мовленні ввічливих слів, продовжувати вчити дітей за власною ініціативою вітатися, прощатися, дякувати	«Бабусин борщ», «Навіщо кажуть: «Спасибі!», «Добре слово», «Як котові соромно стало», «Скажи людині: «Доброго дня!»»
Грудень	Довіру проявляти і співпереживати	Вчити дітей надавати емоційну підтримку одноліткам у разі виникнення труднощів	«Хай я буду ваша, бабуся», «Сиві волосинки», «А серце тобі нічого не сказало?», «Списав задачу»
Січень	Вчимося допомагати іншим	Вчити безкорисливо турбуватися про інших	«Ледача подушка», «Як білочка дятла рятувала», «Дівчинка і синичка»
Лютий	Відповідальними зростаємо – батькам допомагаємо	Виховувати у дітей відповідальне ставлення до іграшок, короткочасних доручень	«Найласкавіші руки», «Таємне стає явним», «Чесне слово», «Моя мама пахне хлібом», «Що Ніна має зробити»
Березень	Добре серце всім зарадить	Продовжувати виховувати в дітей моральні якості, зокрема продукувати вияви совісті	«Білка і Добра Людина», «Сьома дочка», «Лялька під дощем», «Таємне стає явним», «Чесне слово»
Квітень	Чемними зростаємо – про ставлення до інших дбаємо	Поглибити знання дітей про те, як добре бути чесною людиною	«Списав задачу», «Скажи людині: «Доброго дня!»», «Добре слово», «Навіщо дякують»
Травень	Мій моральний вибір	Закріпити та перевірити знання ввічливих слів, моральних норм і правил набутих дітьми за рік	«Чому дідусь такий добрий сьогодні», «Сьома дочка», «Як Сергійко навчився жаліти»

У ході дослідно-експериментальної роботи організовується читання творів В. Сухомлинського, що передбачає ознайомлення дітей з їх змістом і надання оцінки поведінки/вчинків головних героїв. Ця форма психолого-педагогічного супроводу морального виховання дошкільників спрямовується на стимулювання в дітей бажання чинити згідно з моральними нормами, внаслідок осуду поганих (неналежних) вчинків героїв творів і піднесення належних (моральних) вчинків. Унаслідок обговорення творів дітям пропонується надати власні моделі морального поведіння та «приміряти» ролі героїв на себе. Така організація роботи потребує прояву навичок моральної поведінки дітьми (детальна методика подана в навчально-методичному посібнику «Добрі поради на щодень») [3]. Мета програвання ситуації морального змісту і процес «приміряння» дітьми ролей героїв на себе, а також надання власних моделей поведінки, орієнтує їх на розвиток навичок моральної поведінки.

За нашою науковою ідеєю, запропонована організація читання морально-повчальних творів В. Сухомлинського активізує дітей до отримання схвальної оцінки і тим самим підвищує зацікавленість вчиняти згідно з моральними приписами. При читанні цих творів задля формування навичок моральної поведінки значна увага приділяється тому, що дітям пояснюється, які вчинки відповідають нормам моральної поведінки, а які – ні, що підводить їх до розуміння потреби морального поведіння в соціумі, здатності диференціювати поняття «добро» і «зло» та керуватися в своїй поведінці моральними мотивами. Отже, психолого-педагогічний супровід морального виховання дошкільників у сьогоденній практиці має ґрунтуватися на стимулюванні в дітей моральної самосвідомості, розвитку в них усвідомленості дотримання норм моралі, чому допомагають твори В. Сухомлинського.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ МОН України № 33 від 12.01.2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_red_aktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі». 2-ге вид. зі змін. і доповн. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 96 с.

3. Лохвицька Л. В., Михайленко О. В. Добрі поради на щодень : навч.-метод. комплект ілюстративно-розвивального матеріалу з морального виховання дітей старшого дошкільного віку: 8 сюжетних картин «Віночок чеснот для дитини» та метод. реком. Київ : Генеза, 2019. 136 с.

4. Моральна пектораль. Книжка для читання в закладі дошкільної освіти та родинному колі до парціальної програми з морального виховання дошкільного віку «Скарбниця моралі» / авт.-уклад. Л. В. Лохвицька. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 196 с.

5. Сухомлинський В. О. Народження добра. Вибрані твори: У 5 т. Київ : Рад. школа, 1977. Т. 5. С. 205.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-16>

СУЧАСНЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Павліченко О. П.

викладач другої категорії

кафедри сучасних європейських мов та літератур

Відокремлений структурний підрозділ

«Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж

Київського національного торговельно-економічного університету»

м. Житомир, Україна

Як відомо, без вагомих історико-педагогічних та психологічних досліджень, метою яких є виявлення актуальних проблем у розвитку сучасної психолого-педагогічної науки в Україні та інших країнах світу, ми не зможемо забезпечувати освітньо-виховний процес на належному рівні. Основними темами для досліджень мають бути і філософія сучасної освіти, і історія вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки, і теорія та методика сучасного виховання, і сучасні технології, а також слід вивчати всі ті фактори, які значною мірою впливають на наше молоде покоління.

Ми, педагоги, намагаємося давати нашим вихованцям знання, передавати вміння, формувати навички, але також ми повинні дбати про те, щоб кожен наш випускник знайшов своє місце в соціально-економічній системі, щоб умів застосовувати свої інтелектуальні надбання, вміння та навички на практиці. У зв'язку з цим ґрунтовно і ретельно вивчаються проблеми стану психолого-педагогічної підготовки студентів, впроваджуються нові програми з педагогіки, загальної та вікової психології, етнопедагогіки та філософії.